

REVELATIO
COGITATIO FIDEI

Colecția **Revelatio** este coordonată de
Otniel-Laurean Vereș

DAVID L. SCHINDLER

CREAȚIA CA DRAMĂ

Traducere din limba engleză de
Mariana Goina și Camelia Luncan

Ratio et Revelatio

2022

**Seria *Cogitatio Fidei* este coordonată de
Alin Tat și Antoaneta Sabău**

**Volum apărut în colaborare cu Asociația
Studia Oecumenica, Sibiu**

Redactori: George State și Otniel Vereș

Coperta: Paula Cionca

DTP: Paula Cionca

Tipărit la Print Expert, Oradea

© Communio: International Catholic Review.

© Copyright: Ratio et Revelatio, 2022

Imagine coperta I: Chagall, *Întoarcerea fiului risipitor*,
1975.

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SCHINDLER, DAVID L.**

Creația ca dramă/ David L. Schindler; trad. din lb.
engleză de Mariana Goina. – Oradea : Ratio et Revela-
tio, 2022

ISBN 978-606-9659-52-6

I. Mariana Goina (trad.)

II. Camelia Luncan (trad.)

2

Editura Ratio et Revelatio

Str. Sofiei nr. 3, Oradea, Bihor, România, 410183

e-mail: office@ratioetrevelatio.com

www.ratioetrevelatio.com

CUPRINS

CUVÎNT ÎNAINTE	7
DEPRINDERI ALE PREZENȚEI ȘI GENEROZITATEA CREAȚIEI:	
ECOLOGIA ÎN LUMINA DEZVOLTĂRII UMANE INTEGRALE	9
1. OBSERVAȚII PRELIMINARE	10
1.1. <i>ECOLOGIA ȘI DEZVOLTAREA UMANĂ INTEGRALĂ</i>	10
1.2. <i>DEPRINDERI ALE PREZENȚEI ȘI GENEROZITATEA CREAȚIEI</i>	11
2. PRINCIPII FUNDAMENTALE	13
2.1. <i>BUNĂTATEA CREAȚIEI</i>	13
2.2. <i>PREZENȚA</i>	13
2.3. <i>ANALOGIA FIINȚEI</i>	15
2.4. <i>LOCUL INTERVENȚIEI UMANE: UTILIZARE ȘI INSTRUMENTALIZARE</i>	18
2.5. <i>CRITERIILE PENTRU O FOLOSIRE BUNĂ, SPRE DEOSEBIRE DE O FOLOSIRE REA</i>	20
2.6. <i>PĂCATUL ȘI ORDINEA CREAȚIEI</i>	21
3. ECOLOGIA ȘI SALVAREA INSTITUȚIILOR CULTURAL-SOCIALE	25
3.1. <i>DESPRE PROFIT ȘI LOGICA ECONOMIEI DE PIAȚĂ</i>	28
3.2. <i>DESPRE PUTERE, DREPTURI ȘI LOGICA POLITICII LIBERAL-DEMOCRATICE</i>	29
3.3. <i>DESPRE LOGICA DISCIPLINELOR ÎNVĂȚĂMÎNTULUI SUPERIOR MODERN, ÎN SPECIAL A ȘTIINȚEI ȘI TEHNOLOGIEI</i>	30
„LA ÎNCEPUT A FOST CUVÎNTUL”: MILA CA „REALITATE INSPIRATĂ DE RAȚIUNE”	35
I.	40
(1) <i>IDEI ȘI CUVINTE</i>	40

(2) INTEGRAREA OBIECTIVITĂȚII ȘI SUBIECTIVITĂȚII	43
(3) NATURĂ ȘI SACRAMENTALITATE	46
II.	50
EXCURS	53
III.	54
IV.	62
ÎN REZUMAT	65

NATURA DRAMATICĂ A VIEȚII: SOCIETĂȚILE LIBERALE ȘI	
FUNDAMENTELE DEMNITĂȚII UMANE	67
1.	67
2.	71
3.	75
4.	80
5.	90
CONCLUZIE	92

ESTE ADEVĂRUL URÎT?

MORALISMUL ȘI CONVERTIBILITATEA FIINȚEI

ȘI A IUBIRII	95
PROVENIENȚA TEXTELOR.....	133

CUVÎNT-ÎNAINTE

DAVID L. SCHINDLER (n. 1943) este unul dintre seniorii teologiei americane. A predat la Universitatea Notre Dame, Universitate Mount St. Mary's și la Institutul Pontifical Ioan Paul al II-lea de la Universitatea Catolică a Americii, Washington, D. C., institut pe care l-a condus timp de mulți ani. Din 1982 este redactor-șef al ediției nord-americane a *Communio: International Catholic Review*, o federație de reviste fondată în 1972 de Hans Urs von Balthasar, Joseph Ratzinger (Papa Benedict al XVI-lea), Henri de Lubac și alți teologi europeni. A coordonat colecția „Ressourcement: Retrieval and Renewal in Catholic Thought” la Editura Eerdmans.

Profesorul Schindler a publicat peste șaptezeci și cinci de articole (traduse în nouă limbi, româna fiind cea de a zecea) în domenii precum metafizica, filozofia biologiei și a biotehnologiei, al relației dintre teologie/filozofie și cultură. A scris: *Heart of the World, Center of the Church: Communio Ecclesiology, Liberalism, and Liberation* (T&T Clark și Eerdmans, 1996), *Ordering Love: Liberal Societies and the Memory of God* (Eerdmans, 2011), *Freedom, Truth, and Human Dignity: The Second Vatican Council's Declaration on Religious Freedom: A New Translation, Redaction History, and Interpretation of Dignitatis Humanae* (împreună cu Nicholas J. Healy Jr., Eerdmans, 2015), *The Generosity of Creation*. (Humanum Academic Press, 2018).

Este și editor al mai multor volume: *Beyond Mechanism: The Universe in Recent Physics and Catholic Thought* (1986); *Act and Agent: Philosophical Foundations of Moral Education*, cu Jesse Mann și Frederick Ellrod (1986); *Catholicism and Secularism in America* (1990); *Hans Urs Von Balthasar: His Life and Work* (1991); *Love Alone is Credible:*

Hans Urs Von Balthasar as Interpreter of the Catholic Tradition (Eerdmans, 2008); și (împreună cu Doug Bandow) *Wealth, Poverty, and Human Destiny* (ISI, 2003). Papa Ioan Paul al II-lea l-a numit consultant al Consiliului Pontifical pentru Laici (între 2002 și 2007).

Proiectul intelectual al lui David L. Schindler constă în a reflecta la problemele culturii actuale pornind de la rădăcinile lor metafizice și în lumina credinței creștine a Dumnezeuului trinitar. Astfel, întâlnirea dintre teologie și cultură este mereu explorată în consecințele sale antropologice și metafizice. Una dintre ideile des repetate de profesorul Schindler este că revelația lui Dumnezeu în Isus Cristos nu doar că-l revelează pe om lui însuși (*Gaudium et spes* 22, pasaj adesea citat și de Ioan Paul al II-lea), ci descoperă și sensul *ființei* înseși, semnificația ultimă a fiecărei existențe și a universului întreg. Sfințenia nu se limitează la ordinea strict spirituală, ci – prin analogie – se răsfrânge asupra totalității ființei, pînă la nivelul structurilor sale elementare: spațiu, timp, materie, mișcare.

Prezentul volum cuprinde patru eseuri ale lui David L. Schindler, purtîndu-ne prin temele sale predilecte, și se dorește a fi o invitație adresată cititorului român la a descoperi o gîndire creștină articulată și riguroasă.

Alin Tat

DEPRINDERI ALE PREZENȚEI ȘI GENEROSITATEA CREAȚIEI: ECOLOGIA ÎN LUMINA DEZVOLTĂRII UMANE INTEGRALE

„Înfăptuirea unei ecologii depline cere... «dăruirea» genuină a ființelor omenești una către alta, chiar dacă această dăruire cere recunoașterea unui prinos, a unei generozități inerente ființelor omenești – cu adevărat tuturor ființelor”.

Dezvoltarea umană în totalitatea ei stabilește singurul context în cadrul căruia o abordare adecvată a ecologiei poate fi concepută. În cele ce urmează, mă voi concentra asupra principiilor-cheie ale acestui articol ce analizează deprinderile prezenței divine cerute de generozitatea inerentă creației.

Termenul de ecologie, după cum este bine cunoscut, derivă din grecescul *oikos*, care înseamnă gospodărie, un termen care continuă să confere o cheie de lectură, prin analogie, oricărei citiri adecvate a ecologiei. Ecologia este definită ca știința interesată de interrelațiile, de modelele de relații integrale între organisme și mediile lor. Sarcina mea este să examinez înțelesul profund al termenului de ecologie, unul în care organismele – atît ființele umane, cît și cele nonumane, și, desigur, toate entitățile cosmogonice – există integral, în ele însele și în relație cu altele și în cele din urmă cu Dumnezeu. Urmînd două observații preliminare ce introduc ideile principale în prima parte, voi stabili, în cea de-a doua parte, principiile fundamentale necesare pentru o înțelegere corectă a ecologiei, înainte de a încheia cu o

analiză a istoricului problemelor care stau în calea culturii noastre astăzi.

1. OBSERVAȚII PRELIMINARE

1.1. ECOLOGIA ȘI DEZVOLTAREA UMANĂ INTEGRALĂ

„Dezvoltarea umană integrală” este pe drept cuvânt numită principiul central al Învățăturii sociale catolice, de la *Populorum progressio*¹, trecînd prin *Solicitudo rei socialis*² și *Caritas in veritate*³, și ajungînd la formulările Papei Francisc din *Evangelii gaudium* și în special din *Laudatio si'*. Nu este dificil de observat legătura intrinsecă dintre dezvoltarea umană integrală și ecologie. Papa Francisc, urmîndu-l pe Paul al VI-lea, spune că dezvoltarea integrală privește atît toate ființele umane în ansamblul lor, cît și ființa umană în integritatea ei⁴. Conform cu Francisc, acest principiu – principiul universalității – este intrinsec Evangheliei, care implică salvarea fiecărui om și include „adunînd toate lucrurile în Cristos, cele din cer și de pe pămînt” (Efeseni 1:10; cf. EG, 181)⁵. În mesajul său cu ocazia Zilei Mondiale a

¹ Paul al VI-lea, *Populorum Progressio*.

² Ioan Paul al II-lea, *Solicitudo rei socialis*.

³ Benedict al XVI-lea, *Caritas in veritate* (în continuare citat CIV).

⁴ Francisc, *Evangelii gaudium*, 181 (în continuare citat EG).

⁵ Cf. *Laudatio si'*, 99-100 (în continuare citat LS): „Conform înțelegerii creștine a realității, destinul întregii creații trece prin misterul lui Cristos, care este prezent încă de la început: «Toate au fost făcute prin el și pentru el» ...

«Pentru că în el i-a plăcut lui [Dumnezeu] să facă să locuiască toată plinătatea și prin el să reconcilieze toate pentru sine, făcînd pace prin sîngele crucii sale, prin el, fie între cele de pe pămînt, fie între cele din ceruri.» Acest lucru ne proiectează la sfîrșitul timpurilor, cînd Fiul va încredința Tatălui toate lucrurile, așa încît «Dumnezeu să fie totul în toți». În acest mod, creaturile din această lume nu ni se mai prezintă ca o realitate pur naturală, pentru că Cel Înviat o învăluie în mod misterios și o orientează spre un destin de plinătate.”

Păcii din 2014, Francisc a indicat legătura dintre ecologia umană și integritatea creației și naturii:

Familia umană a primit de la Creator un dar comun: natura. Viziunea creștină asupra creației conferă o valoare pozitivă legitimității intervenției asupra naturii dacă aceste intervenții sînt benefice și sînt înfăptuite în mod responsabil, altfel spus, dacă acestea iau în considerație „gramatica” înscrisă în natură, folosind resursele naturii în mod înțelept, spre beneficiul tuturor, cu respect pentru frumusețea, finalitatea și utilitatea fiecărei ființe vii și a locului ei în ecosistem. Natura, într-un cuvînt, este la dispoziția noastră și sîntem chemați să o administrăm în mod responsabil. Dar foarte adesea noi sîntem mînați de lăcomie și de aroganța de a stăpîni, posedă, manipula și exploata; noi nu cruțăm natura, nici nu o respectăm ori nu o considerăm un dar binevoitor, de care trebuie să avem grijă și să-l punem la dispoziția fraților și surorilor noastre, ținînd cont de generațiile viitoare⁶.

O ecologie practică în cadrul dezvoltării umane în integritatea ei este practică în interiorul profunzimii și totalității înțelegerii creștine a creației și a mîntuirii – a primatului lui Dumnezeu în calitate de Creator și Mîntuitor.

1.2. DEPRINDERI ALE PREZENȚEI ȘI GENEROZITATEA CREAȚIEI

Creștinătatea contribuie în mod unic la ecologie, formînd ființele umane în interiorul a ceea ce poate fi numit „deprinderi ale prezenței”⁷. Să ne formăm aceste

⁶ Francisc, „Fraternitatea, temelia și calea spre pace” (mesaj rostit la celebrarea Zilei Mondiale a Păcii, 1 ianuarie, 2014), 9.

⁷ Îi sînt îndatorat lui Ruth Ashfield pentru termenul „deprinderi ale prezenței”, dezvoltat în prelungirea ei „Cui îi încredințezi viața? Grijă față de suferință și disperare” („Whom Do You Trust with Your Life? Suffering and Desperation Care”), prezentată la Institutul Pontifical pentru Studiarea Căsătoriei și Familiei

deprinderi este responsabilitatea fiecărei ființe umane și într-o mare măsură a fiecărei instituții umane. Totuși, numai Biserica – ca taină a lui Isus Cristos – are în cele din urmă capacitatea de a da seama de întreaga realitate a prezenței.

Termenul prezență vine din latinescul *praesentare*: a sta în față, a fi la îndemâna (cuiva sau a ceva). Verbul latinesc derivat *praesentare* înseamnă „a pune în față sau a arăta” și de asemenea „a oferi un cadou” sau „a dărui”. Practicarea unei ecologii adevărate cere, ca o condiție *sine qua non*, „prezența” genuină a ființelor umane una față de alta, după cum această prezență cere existența unei dăruiri, așadar a unei generozități inerente ființelor umane – cu adevărat a *tuturor* ființelor (într-un sens analog care va fi indicat mai jos). O ecologie adecvată, cu alte cuvinte, presupune o capacitate a ființelor de a relaționa una cu alta mai întâi în termeni de dăruire generoasă și eliberatoare a uneia către alta și nu în termenii specifici unei tendințe de a distruge, denatura sau manipula.

Cum trebuie să înțelegem afirmația despre o generozitate primordială existentă în ființe, care ne-ar putea permite să vorbim în termeni rezonabili de o comunitate ecologică integrată între om și natura? În lumina acestei generozități primordiale, cum se explică distrugerea evidentă și teribilă a comunității și astfel a lipsei generozității specifice ființelor? În cele din urmă, care este modul corect în care putem folosi sau instrumentaliza relațiile dintre ființe? În ce condiții se poate spune că folosințamai curînd lărgeste sau adîncește decît distorsionează și manipulează o prezență care se dorește a fi generoasă?

Ioan Paul al II-lea (Pontifical John Paul II Institute for Studies on Marriage and Family) de la Universitatea Catolică din America, 18 aprilie 2015.

2. PRINCIPII FUNDAMENTALE

2.1. BUNĂTATEA CREAȚIEI

Orice ființă este bună fiindcă este creată. A fi creat înseamnă a fi iubit în existență de Dumnezeu⁸. Fiecare ființă creată este, astfel, bună în sine, deoarece ea este iubită de Dumnezeu și deoarece, ca participantă la această iubire a lui Dumnezeu față ea, fiecare ființă se iubește și pe sine. Deoarece toate ființele create participă în această iubire a lui Dumnezeu, pentru toate ființele în comun și pentru fiecare ființă în parte, toate ființele create sînt constituite în mod primordial ca o comunitate⁹. Într-un sens principal, deși proporțional (analogic), fiecare ființă este, în semnificația ei fundamentală, un dar¹⁰.

2.2. PREZENȚA

Creația este un act gratuit. Dumnezeu nu acționează din nevoie, ci de dragul celor pe care îi creează. Ființele create *în virtutea propriei lor existențe (esse)* iau parte la această gratuitate a lui Dumnezeu. Această gratuitate stabilește ființele ca bune în sine. După cum Joseph Ratzinger afirmă într-una din primele lui cărți, ființele create sînt bune și adevărate în dăruirea lor originală *qua*

⁸ „Universul nu a apărut ca rezultat al unei atotputernicii arbitrare, al unei demonstrații de forță sau al unei dorințe de autoafirmare. Creația aparține ordinii iubirii. Iubirea lui Dumnezeu este motivul fundamental al întregii creații: «Tu iubești toate cele care sînt și nu disprețuiești nimic din ceea ce ai făcut; căci dacă ai fi urît ceva, l-ai fi format?» Astfel, fiecare creatură este obiect al duioșiei Tatălui, care îi acordă un loc în lume” (LS, 77).

⁹ „«Căci toate sînt ale tale, Doamne, care iubești pe cei vii.’ Acesta este fundamentul convingerii noastre, toți sîntem legați cu legături nevăzute și formăm împreună o familie și ca o parte a universului sîntem chemați în ființă de către un singur Tată” (LS, 89).

¹⁰ „[C]reația poate fi înțeleasă numai ca un dar care provine din mîna deschisă a Tatălui tuturor, ca o realitate iluminată de iubirea care ne convoacă la o comuniune universală” (LS, 76).

ființe (*bonum et verum qua ens*)¹¹. Aceasta este perspectiva autentică a Creștinătății, care a prevalat în perioada pre-modernă. Această perspectivă a fost exprimată de Toma din Aquino în înțelegerea sa „transcendentală” a ființei ca intrinsec adevărată și bună (și frumoasă). Este fundamentul care ne permite să afirmăm principiul unei dăruiri și generozități specifice tuturor creaturilor¹².

Ideea că adevărul și binele lucrurilor sînt date în primul rînd cere de la ființele umane actul contemplativ primar de „a lăsa să fie”¹³. Acest act primar de a lăsa să fie stabilește dăruirea genuină a unei ființe către celelalte. Această dăruire nu este o chestiune de receptivitate pasivă. Mai curînd este o problemă de „vedea” în mod activ și generos celelalte ființe cum ele sînt ele în sine, în adevărul și bunătatea lor date în mod natural¹⁴. Aceas-

¹¹ Joseph Ratzinger, *Introduction to Christianity* (San Francisco: Ignatius Press, 2004), 39-81.

¹² „[S]untem chemați să recunoaștem că... «prin însăși existența lor, [ființele create] îl binecuvîntează și îl slăvesc [pe Dumnezeu]», și, cu adevărat, «Dumnezeu se bucură în toate lucrările sale». ... [C]înd vorbim de alte ființe create, «putem vorbi de prioritatea lui a fi în fața lui a fi util» ... «Fiecare ființă creată își are propria bunătate și perfecțiune. Fiecare dintre diferitele ființe create, voite în ființa lor proprie, reflectă, fiecare în felul ei, o rază din înțelepciunea și bunătatea fără margini a lui Dumnezeu. De aceea omul trebuie să respecte bunătatea proprie fiecărei ființe create, pentru a evita folosirea dezordonată a lucrurilor.» (LS, 69)

¹³ Vezi Robert Spaemann, „Nature”, în *A Robert Spaemann Reader*, ed. D.C. Schindler și Jeanne Heffernan Schindler and Jeanne Heffernan Schindler (Oxford: Oxford University Press, 2015), 36: „Actul fundamental al libertății este, atunci cînd ne putem abține de a domina ceea ce putem domina, actul de «a lăsa să fie»”.

¹⁴ Papa Francisc atrage atenția în această privință asupra „răspunsului contemplativ asupra lumii din jurul lui” a Sfîntului Francisc. Acest fel de a vedea „nu poate fi desconsiderat ca fiind un romanticism naiv... Dacă noi abordăm natura și mediul fără această uimire și mirare... atitudinea noastră va fi cea a unor stăpîni, consumatori, exploatatori fără scrupule, incapabili să-și înfrîneze nevoile imediate”. (LS, 11).